

lebontott, 18. században épült lakóházak alapozásait, pincéit, falait és járósíntjeit találtuk meg. A többszörösen átépített, bővítményekkel toldott épületek hátsó traktusait pincészerűen a márgás altalajba vájták. Kőfalaik között gondosan rakott kő-, illetve téglapadló alkotja a járósíntjét. Az É-i pince padlójára zuhanva nagyméretű, faragott kőtömböket találtunk, amelyek a feltehetően álló bérház egyik bontási-átépítési periódusából kerülhettek a betöltendő pincébe. Feltártuk egy kerek ívű, kőfalazatú újkori kút megmaradt alsó kősorát. Ehhez a kúthoz tartozhatott a telek D-i végében talált, sárga homokkőből faragott barokk kútkáva. Megtaláltuk a szondázó ásatás során feltárt középkori út folytatásának rövid részletét. Az út nyugati része a szintüllyesztéskor megsemmisült. Az út mellett egy középkori és egy török kori szemétdög is előkerült.

Második ütemben a K-i sáv D-i felében kibontottuk a középkori út D-i szélét, amely a 2002-es szondaárkok metszete alá esett. Az utat a 15. században létesítették úgy, hogy alját kissé az altalajba vágták. Vonalát úgy húzták meg, hogy a mai Fő utcára merőlegesen, keresztutcaként működhessen, majd a meredek hegyoldalon a Bécsi kapu felé vezessen. Az út beazonosítható a De la Vigne-féle 1686-os felmérési térképen. Öt réteget lehetett elkülöníteni rajta, az alsó kettő középkori, a felső három török kori kerámiákkal datálható volt. A legalsó réteg egy részén rengeteg amorf vasdarabkát találtunk, ezért feltételezzük, hogy a közelben kovácsműhely lehetett. Az út É-i oldalán feltártunk egy Ny–K irányban fekvő női csontvázat, amit a vékony Árpád-kori rétegbe ástak bele. Az út mellé temetkezés a török korban volt szokásban, ezért feltételezhető, hogy a testet ekkor temették ide. Egy jelentős vastagságú sárga agyagréteg húzódott a sír és az út között. A réteg kevés középkori és néhány török kori kerámiát, valamint rengeteg embercsontdarabkát tartalmazott. A jelekből úgy tűnt, hogy a Várhegy oldalában szokásos kora újkori erődítési munkák, földnyesések nyomaival találkoztunk. Az út mentén húzódó török kori temetőt a 18. sz. elején megbolygatták a vároldal jobb védhetőségének kialakítása céljából. A terület közepén egy nagyméretű, kőfalazatú pince feküdt. Dongaboltozatát 18. századi téglákból rakták. A pince nem ért ki a Donáti utcáig, K felé leszűkült, majd egy téglafallal zárult.

BENDA JUDIT

70. Budapest, II. Ganz utca 12–14.

R, B, LT, Ró, Kö, Tő, Kú

2003. április 14–23., valamint június 18. és december 15. között építést megelőző feltárást végeztünk a telken (hrs. 13572/6).

A terület a középkorban Buda város Szentpéter-mártír külvárosának peremén helyezkedett el, közvetlenül a Váralját körítő városfal szomszédságában. Magáról a telekről közelebbi információval nem rendelkezünk.

A terület a feltárást megelőzően üresen állt. Korábban a Ganz gyár üzemének elhelyezésére szolgált. A telket fedő feltöltés felső, mintegy másfél métere újkori eredetű volt. Ebbe a feltöltésbe épültek a Ganz gyári létesítmények (épületfalak, gépalapozások, kemencék), illetve magának a feltöltésnek felső része is néhol a Ganz gyár hulladékát, salakját tartalmazta. Több újkori pince szintén nagyrészt ebbe a feltöltésbe mélyedt, de néhol a mélyebben fekvő rétegeket is megbolygatta. Az első pince a Ganz u. 14. keleti szélén, a telekhatár mellett helyezkedett el, a második ugyanennek a teleknek a nyugati szélén hosszan húzódott végig a telek mélységében. A telek hátsó részén, e két pince között egy harmadik, kéthelyiséges pincét találtunk. A Ganz u. 12. keleti szélén, a telek középső részén ép boltozatú, igen mély újkori pince került elő. A pincék nagy része a Ganz gyárat megelőző időszakból származik, polgárházak maradványai. Az említett újkori feltöltés alsó, jelentős része a török kort közvetlenül követő időszakból, a 17–18. század fordulójáról származik. Innen került elő egy jelentős kályhacsempelet, feltehetően egy szemétre vetett kályha maradványai. Az újkori feltöltés alján sötétbarna, meglehetősen homogén, enyhén köves, humuszos jellegű talaj borította be a telket, változó vastagsággal. Ez a réteg a geológiai szakvélemények szerint többszörös ártéri kiöntés eredményeként keletkezett, majd jelentős talajosodási folyamaton ment keresztül. Belsejéből rendkívül kevés régészeti leletanyag került elő, a szórványosan előkerült kerámiák a középkorból származnak. A réteg tetejéről számos gazdag leletanyagot őrző, török kori gödör mélyedt a talajba, de török kori építmény nyomát nem találtuk. A telek délkeleti részének jelentős felületét a humuszos talaj alatt hatalmas méretű, szabálytalan alakú és nagyméretű, egymásba ázott gödrök csoportja foglalta el. Ez a gödörfűzér minden korábbi réteget elpusztított, egészen az altalajig hatolt. A gödrök feltöltésében rendkívül kevés leletanyagot találtunk, ám egyeségesen a 13–14. század fordulójára keltezhető kerámia jellemezte. A telek déli határa mellett, már túl a gödörfűzéren, két kút mélyedt az altalajba egymás szomszédságában. Az egyik a török korból származó betöltést tartalmazott (teljesen feltártuk), a másik betöltéséből több állat csontváza (kutya, ló) került elő, középkori kerámia (14–15. századi) kíséretében (a megemelkedett talajvíz miatt teljesen kiásni nem lehetett). A telek többi részén, a humuszréteg alatt, vékony, római kerámiát is tartalmazó humuszos réteg húzódott. A római rétegek többségét úgy tűnik, hogy a középkorban elplanírozták, és erre terült rá a vastag, humuszos réteg.

A telek az 1. századi római tábor feltételezett területétől északra helyezkedik el. Az ásatási területen két bizonytalan rendeltetésű köves felület kivételével római kori járósíntet nem tudtunk megfigyelni. Kőfal alapozása csak egy helyen került elő, a telek ÉNy-i részén, annak ellenére, hogy innen nem messze, a Király-fürdőnél, illetve a Kacska u. 7. sz. alatti feltáráson ezek több periódusát is megfigyelték. Ennek okai az újkori boly-

gatások, illetve az lehetett, hogy a középkorban a falakat teljesen elbontották. Előkerült ezzel szemben több tucat szemét-, illetve tárolóverem. Ezek egy részéből La Tène D és római kerámia vegyesen került elő. Leletanyaguk feldolgozása a római foglalat és az azt közvetlenül követő időszak kronológiájához szolgáltat majd újabb adatokat. Feltártuk több kisebb árok részletét, egyikben egy kutya teljes csontvázával. Különösen érdekes lelet volt egy római kút, melynek alja deszkacölöpökkel volt kibélelve. Ezek már sóderes rétegben helyezkedtek el, s a betörő víz miatt nem tudtuk teljes mélységben kibontani. Mivel az építkezés során a kút megsemmisül, a deszkákat kiemeltük.

A területen napvilágra került őskori (késő rézkori, késő bronzkori) objektumok feltárását Szilas Gábor irányította.

H. KÉRDŐ KATALIN – VÉGH ANDRÁS

71. Budapest, II. Herman Ottó utca 20.

Ró

Az Aquincumi Múzeumba telefonos bejelentés érkezett 2003. február 4-én, hogy a fenti cím alatt (hrsz.: 12027/1), egy társasház építkezési munkálatai közben latin betűs feliratos követ találtak. (Lásd az illusztrációt!)

Még aznap helyszíni szemlét tettem, amelynek során beigazolódott, hogy a dolgozók egy római kori sírkövet találtak, amely a képmező koszorúábrázolása és a

dis manibus dedikáció alapján a 2. század első felére keltezhető.

A munkások elmondása szerint a kőemléket az építési törmelékben fedezték fel, ahová vagy az új épület alapozási munkálatai, vagy az attól nyugatra húzott 40 cm széles 3,5 méter mély kábelkutató árok gépi kiásása során kerülhetett.

A homokkőből készült sírkő 86 cm magas, 64 cm széles és 20 cm vastag. A hevenyészetten kifaragott, kissé kurzív jellegű betűkből álló feliratot az alábbiakban közlöm (Németh Margit segítségével ezúton is megköszönöm):

D(is) M(anibus) / Statia · lib/erta · Ingen/ui · an(n)orum / XXXV. Fordítása: A halotti istenségeknek (dedikálva). Statia Ingenuus felszabadított rabszolganője élt 35 évet).

A NKÖM által anyagilag támogatott leletmentésre február 24–28. között került sor, tisztázandó a sírkő lelőköörülményeit. A telek déli sarkában egy csupán 15 m² felületű kutatóárkot tudtunk kimérni, az erősen bolygatott területen ugyanis itt volt lehetőség viszonylag intakt felületek átvizsgálására.

A feltárás 5 napja alatt egyetlen római kori, vagy egyéb történeti korszakból származó lelet sem került elő.

A felület egyetlen említésre érdemes újkori jelensége egy 40 cm mélyen előkerült, nagyjából ÉNy–DK-i irányú, kb. 60 cm széles köves sáv volt, amely valószínűleg a telken korábban álló, lebontott épület kertjéhez tartozott támfal, esetleg valamilyen más kerti építmény részeként. Ezt a mészkövekből és palás-jellegű laposabb kövekből összehordott egy-két sorból álló köves sávot a 2003. év legelején ásott kábelkutató árokkal részben elbontották. Valószínűleg ekkor kerülhetett elő a római kori sírkő is, ami ebbe az újkori kövezésbe lehetett beépítve. A római sírkő laposabb formája és mérete révén jól beilleszthető ezen „falazat” kövei közé.

Mindez azt jelenti, hogy a feliratos római kori sírkő egy utólagos (19–20. századi) felhasználás révén került a szóban forgó telekre, egy ma már meghatározhatatlan lelőhelyről.

BESZÉDES JÓZSEF

72. Budapest, III. Árpád utca – Ipartelep utca – Ságvári Endre utca

Ró, Ú

A Budapesti Történeti Múzeum Ős- és népvándorlaskori osztálya a szóban forgó területen (hrsz.: 63902/6) 2003. szeptember 3–8. között régészeti próbafeltárást végzett.

A munka szükségességét a Püskösdűfő közismert lelőhelyeinek és a dunai partszakasz relatív közelsége mellett a Szentendrei út melletti Shell kútnál talált középkori leletek, illetve a vicus Vindonianus feltételezett maradványai indokolták.

A nagyjából 130×130×100 m oldalhosszúságú, háromszög alakú, beépítetlen, füves, bokros telek a mai